

Samtal med Margaretha af Ugglas

april 2004

LILLEMOR LINDBERG

Svensk Tidskrift

Margaretha af Ugglas kom in i *Svensk Tidskrifts* redaktion 1976 som ungriksdagsledamot. Tidskriften var då helt präglad av de båda redaktörerna, professor Erik Anners och fil.dr Thede Palm, vilkas arbete med tidskriften var synnerligen betydelsefullt.

Svensk Tidskrift startades 1911 av Gösta Bagge och Eli Heckscher. Det innebär att den verkat som ett självständigt ideologiskt debattforum för borgerligt inriktade akademiker och verksamma politiker nästan sedan partiet bildades. Margaretha af Ugglas blev huvudredaktör och ansvarig utgivare 1980 och var det tills hon blev utrikesminister 1991. Tidskriften är i dag en viktig källa för dem som skriver partiets historia.

Inträdet i redaktionen och som ledarskribent innebar emellertid en förnyelse och i viss mån en omorientering eller förskjutning från renodlat konservativ inriktning till en där den liberala grundsynen fick större utrymme. Redaktionen genomgick en kraftig förnyring då Mats Svegfors, Rolf Englund och så småningom Gunnar Hökmark kom in i den. Generationsskiftet innebar naturligen ökad betoning på det individuella frihetsbudskapet. Redaktionen stod mitt uppe i kampen. I ledaren "Den statsunderstödda demokratin" gisslade Margaretha af Ugglas systemet med partistöd och presstöd.

Svensk Tidskrift markerade sin självständighet även under de borgerliga regeringsåren 1976–1982. Tidskriften kritiserade bl.a. den borgerliga regeringen då den inte tillräckligt vågade bryta med det socialistiska arvet. De socialdemokratiska ordförandena i viktiga styrelser och utredningar fick sitta kvar och utredningsdirektiven ändrades inte. Kritik framfördes också mot Stålverk 80 och miljardrullningen till varven.

Tidskriften kämpade mycket tidigt mot löntagarfonderna – en av medredaktören Rolf Englunds kapphästar.

Redan på 1970-talet uppmärksammade Svensk Tidskrift förtrycket i Östeuropa. Tidskriften hade artiklar om Charta 77 och Václav Havel. 1984 började Levi Mauritsson skriva i tidskriften. Han blev sedan

minister i Tjeckien under sitt rätta namn – Egon Lansky.

Margaretha af Ugglas Europaintresse dokumenterades tidigt och många av ledarna gällde Europa. 1978 ledde hon en näringspolitisk arbetsgrupp inom moderaterna. I sin rapport föreslog arbetsgruppen att Sverige skulle gå med i EEC, något som upprörde Gösta Bohman som då samregerade med det EG-negativa centern.

– Ja, Gösta Bohman blev ilsken men det förändrade inte mitt Europaintresse. Tio år senare – 1988 – blev jag den första svenska observatören i vår partigrupp i Europaparlamentet och 1995 då Sverige blev medlem i EU drog jag igång moderaternas arbete i parlamentet.

Inspirerad av Otto von Habsburg i Europaparlamentet ställde Margaretha 1983 en interpellation i riksdagen om den politiska utvecklingen i Baltikum och pläderade för de baltiska staternas rätt till självständighet.

Hon slog fast: ”I Sverige har det rått en generad tystnad om de baltiska folkens öde.” Interpellationen väckte stor uppmärksamhet och besvarades av Lennart Bodström, som då var utrikesminister.

Hösten 1984 startade Svensk Tidskrift artikelserien ”Det glömda Europa” – som Gunnar Hökmark tog initiativ till. Den uppmärksammade förtrycket i Öst- och Centraleuropa genom artiklar av skribenter som Anders Åslund, Kristian Gerner, Stefan Hedlund, Ingmar Carlsson och Lars-Åke Nilsson.

En ”Dagens fråga” i tidskriften som Margaretha skrev 1985 har rubriken ”Ett fritt Baltikum”. Som utrikesminister 1991–94 bjöd hon in dem som utvisades vid baltutlämningen efter andra världskriget och fortsatte arbetet med att stötta hela omvandlingen i Central- och Östeuropa.

Margaretha af Ugglas.

EFU – Europeiska Kvinnounionen

Margaretha af Ugglas var ordförande i den svenska sektionen av EFU 1981–1991 tills hon blev utrikesminister.

– Det var naturligt för mig med mitt intresse för Europafrågan att

engagera mig i EFU som var pionjärorganisationen på den borgerliga sidan när det gäller europeiskt samarbete. Den första generalförsamlingen som jag var med på var den som ägde rum i Stockholm 1969 när Ingrid Sundberg var ordförande för svenska sektionen. En av huvudtalarna var Margaret Thatcher som då var utbildningsminister i det dåvarande brittiska skuggkabinetet.

– I och med organisationens tillkomst och med Lola Solar från Österrike som en av grundarna 1953 hade EFU från början en solidarisk grundsyn med det ofria Östeuropa och en stark önskan att se järnridån falla. En värderingsmässig grund förenade kvinnorna i EFU mer än snäva partiintressen. Efter murens fall bjöd EFU på ett tidigt stadium in representanter för likasinnade kvinnor från Central- och Östeuropa.

Eftersom den svenska sektionen under lång tid bestått av aktiva riksdagskvinnor och kommunal- och landstingspolitiker blev svenskorna naturligen pådrivande för att skärpa EFU:s politiska röst.

– I EFU lärde sig många av oss hur det europeiska samtalet skall föras för att någon skall lyssna. Det var roligt på EFU:s sammankomster, säger Margaretha af Ugglas. Man upptäckte hur mycket som förenar trots språkliga och kulturella skillnader.

Margaretha af Ugglas insatser präglas av djup kunskap, personlig integritet och civilturage.

Margaretha af Ugglas övertar ordförandeskapet i den svenska sektionen av EFU. Ingrid Diesen räcker här över den obligatoriska klubban.

Margaretha talar om EG vid MKF:s riksstämma i Göteborg 1990.

Under sin utrikesministertid vann Margaretha af Ugglas stort förtroende bland annat för sin konsekventa hållning när det gällde Baltikums frihet. Hur hennes ställningstaganden uppfattades av ideologiska meningsfränder i Baltikum framgår av följande kommentarer, skrivna av Mart Laar.

Margaretha af Ugglas

MART LAAR

For Estonians, Western politicians from the second half of the XX century have not been one of our best experiences. Living in occupied Estonia we heard them holding endless talks about freedom and human rights – but only in the countries far away and not nearby in captured Central and Eastern Europe. But we too wanted to be a free nation again. There was a real feeling that nobody was listening to our cry for freedom.

In this context my first meeting with Margaretha was like a fresh blow

of wind. I saw a politician who not only talked about values but really had those. Having met Swedish socialdemocratic politicians who declared that Estonia had never been occupied by the Soviet Union, Margaretha af Ugglas was a very different experience. She understood what communism is and was ready to fight against it. She understood the fate of the Baltic people and was ready to support our drive for independence.

This was one reason why I was so happy when I saw Margaretha as minister for foreign affairs in Carl Bildt's government. Those were no easy times. Russia was not ready to let the Baltic countries really go, still there were military bases in the Baltic area and Russian attempts to provoke clashes between local population and Russian colonists.

The outcome of those events was not yet determined. It was quite possible that the Baltic area was due to be another Balkan. Bildt's government and Margaretha personally played a huge role to avoid this. They supported Estonia and other Baltic countries even when there were few other countries who were publicly ready for this. I will always remember Margaretha's visit to Estonia in the summer of 1993, which was especially hard for us. Estonia was under a massive Russian propaganda attack, perspectives to withdraw Russian military bases looked quite grim. Margaretha's visit gave us in this difficult time a lot of encouragement, her clear statements undermined the credibility of Russian propaganda warfare. As in the times of Karl XII, Sweden actually won the battle in Narva again.

Another important role of Margaretha was her position in the European Parliament's EPP group. Margaretha was one of the strongest advocates for the enlargement of Europe and supported the ideas that Estonia must have the possibility to be among the first countries to start negotiations with the European Union on enlargement in 1997. This decision actually opened the door for Latvia and Lithuania as well and made possible "the big bang" in 2004.

I will always remember Margaretha as a lady with very clear and logical positions, what you can sometimes call tough. But she always presented those positions with such an elegance and so beautiful a smile that nobody actually could resist her.

Margaretha has been a real angel for the Baltic countries.

Mart Laar, född 1960 i Viljandi i dåvarande Estniska Sovjetrepubliken, historiker, en av grundarna av Estniska Fornminnesförbundet och aktiv i estniska frihetsrörelsen. Sedan 1992 ledamot av estniska parlamentet, partiledare för Isamaaliit (Fosterlandsförbundet) 1992–95 och 1998–2002. Premiärminister 1992–94 och 1999–2002 och innehar fortfarande en stark ställning inom sitt parti.

Margaretha af Ugglas

(Nedanstående är ett urval av uppdrag och uppgifter):

Margaretha af Ugglas, f. Stenbeck, f. 5 /1 1939, g. m. Bertil af Ugglas

Utbildning och verksamhet: Harvard-Radcliffe Program in Business Admin. USA 1961, Civ.ekonom vid Handelshögsk. 1964. Journalist vid *Veckans affärer* 1966–67, ledarskribent i *SvD* 1968–73 Rdled 1974–95 Statsråd och chef för utrikesdepartementet 1991–94 Led. Europaparlamentet 95.

Kommun och landsting: Led. av Sthlms läns landst. 1971–73, vice ordf. centrala konstnämnden 1971–73 samt utb.nämnden 1971–73.

Rduppdrag: Led. av näringsutsk. 1978–92, utrikesutsk. 1982–91, vice ordf. 1994–95, led. av europarå:s sv. del. 1982–85, krigsdel. 94/95 samt Europeiska säkerhetskonf. 94/95. Led. av Europaparlamentet 95.

146 egenmotioner, 21 interpellationer, 27 frågor och 113 anföranden (utöver anföranden som statsråd) främst om internat. frågor samt närings- och arbetsmarknadspolitik).

Övr. statl. uppdrag: Led. Styr för internat. bistånd 1976–89, Fulbrightkommissionen 1977–80, kammarkoll. 1988–91, ordf. i Europeiska säkerhetskonf. 1992–93, led. jämställdhetskom. 1976–81, kom. för de sv. förbered. inför FN:s vattenkonferens 1976–78, sysselsättnutr. 1977–79, kooperationsutr. 1977–80, del. för ungd. sysselsättn.fråg. 1978–80, 1978 års försvarskom. 1979–82.

Polit.uppdrag: Ordf. styr. för Europ. kvinnounionens sv sektion 1981–91, Mod. kvför. Oskar/Gärdet 1971–77, Led. Mod. Sthlmsförb. 1977–86, Mod. Partistyrelse 1978–93.

Näringslivsuppdrag: Led. av styr. för Investment AB Kinnevik 1970–83, Sandvik 1970–74, Bulten-Kanthal 1972–80, Boliden AB 1978–85, Swedish Match AB 1979–91, Stora AB 1978–91.

Övrigt: Ordf. för styr. Rädda Barnens sthlsförb. 1974–80, Riksförb. Sv:s Lottakårer 1974–80.